

1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Manuál pro vytvoření závěrečných kvalifikačních prací

Praha 2013

2.1 Odevzdání závěrečné práce

Závěrečnou práci odevzdá student nejpozději 30 dnů přede dnem obhajoby, pokud garant zejména vzhledem k době potřebné pro vyhotovení řádných oponentských posudků nestanoví jinak, a to ve dvojí podobě:

- a) Jeden exemplář práce v listinné podobě, pokud garant nestanoví více, a v elektronické podobě na 1 hmotném nosiči (CD-ROM/DVD) odevzdá student garantovi příslušného oboru studijního programu, v jehož rámci byla práce studentovi zadána. Prohlášení uvedené v práci student před odevzdáním práce vlastnoručně podepíše. Alespoň jedno listinné vyhotovení práce musí být odevzdáno svázané v tzv. celoplátěné vazbě. Pokud garant nestanoví jinak, může být další listinné vyhotovení práce odevzdáno ve vazbě, která znemožňuje nežádoucí manipulaci s jednotlivými listy práce.
- b) Elektronickou verzi práce (totožnou s verzí tištěnou), nevylučuje-li to její povaha,² vkládá student prostřednictvím webového rozhraní SIS na adrese <https://is.cuni.cz/studium/> v modulu „Témata prací (Výběr práce)“, a to výhradně v prohlédávatelném formátu PDF verze 1.3 či vyšší. Má-li práce přílohu či přílohy (např. multimediální formáty či softwarová díla), vloží student do SIS také tuto přílohu (může mít jiný formát než PDF); v případě více příloh vloží jeden komprimovaný soubor (např. ve formátu ZIP či TGZ) obsahující všechny přílohy práce. Velikost souborů ukládaných do SIS je omezena na 850 MB. V případě, že je některý ze souborů práce větší než 850 MB, student prostřednictvím SIS odevzdá soubory vyhovující tomuto limitu a soubory přesahující limit odevzdá spolu s tištěnou podobou práce na DVD nosiči, případně po dohodě s katedrou jiným způsobem.

Termín pro odevzdání práce v listinné i elektronické podobě je shodný, práce je považována za odevzdanou, pokud student v termínu odevzdal obě podoby práce.

Student odpovídá za správnost a úplnost odevzdané elektronické podoby práce a jejích příloh a za soulad (zejména obsahový) této podoby s její listinnou podobou. Závažný obsahový nesoulad elektronické a listinné podoby práce může být důvodem pro zahájení disciplinárního řízení.

Podle § 47b zák. č. 111/1998 Sb. platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2.2 Obhajoba závěrečné práce

Termín podání přihlášky k obhajobě závěrečné práce je dán harmonogramem akademického roku. Přihláška k obhajobě musí být odevzdána na předepsaném formuláři, jehož elektronická podoba ve formátu RTF a PDF je k dispozici v SIS. Vyplněnou a podepsanou přihlášku student odevzdá na studijní

² viz čl. 3 Opatření rektora 6/2010 *Zpřístupnění elektronické databáze závěrečných prací* ze dne 3. května 2010 ve znění pozdějších dodatků (<http://www.cuni.cz/UK-3470.html>)

oddělení fakulty. Potvrzení přihlášení studenta k obhajobě práce je podmíněno odevzdáním práce v tištěné i elektronické podobě.

Obhajoba probíhá před komisí, doporučuje se připravit si předem prezentaci závěrečné práce a důkladně se seznámit s posudky a na jejich základě vypracovat strukturovanou obhajobu.

3 Typy prací

Požadavky na závěrečné práce se liší dle jednotlivých typů prací z hlediska dvou úrovní.

Garant oboru může v souhlasu s akreditačním spisem a obvyklou praxí v oboru upřesnit formální i obsahové požadavky závěrečných prací i nad rámec těchto minimálních pravidel.

3.1 Bakalářské a magisterské

Rozdíly mezi bakalářskými a magisterskými (diplomovými) pracemi jsou v hloubce a rozsahu zpracování.

Povinný rozsah bakalářské práce je 30-50 normostran³ (tj. 54 – 90 tisíc znaků, včetně mezer), diplomové práce potom 50-100 normostran (tj. 90 - 180 tisíc znaků, včetně mezer). Nesplnění povinného rozsahu práce je důvodem pro nedoporučení / nepřipuštění práce k obhajobě. Do rozsahu bakalářské práce se nezapočítávají úvodní strany, abstrakt, seznam použité literatury a přílohy.

Minimální počet použitých literárních zdrojů je 20 pro bakalářskou a 30 pro magisterskou práci. Domácí/zahraníční. Časopis/monografie atd. Zásadní samozřejmě je, aby citované zdroje byly relevantní k tématu a byly aktuální. U standardních prací se předpokládá, že těžiště literatury je v aktuálních tuzemských a zahraničních časopiseckých zdrojích a klíčových monografiích.

4 Struktura závěrečné práce

Z formálního i obsahového hlediska sdílejí všechny závěrečné práce stejnou strukturu pouze v úvodních a závěrečných částech. Specifika jednotlivých typů prací jsou zpracována v samostatných kapitolách tohoto manuálu.

Každá závěrečná práce musí mít explicitně formulován cíl, nicméně v různých typech prací může být tato formulace v různých částech. Zaměření práce včetně metodologického rámce by mělo být patrné už z názvu práce, v kapitole úvod je téma specifikováno obecně, a přesné vymezení problému, na který se práce zaměřuje, je třeba formulovat na začátku praktické části. Cíl je stručná a jasná formulace toho, čeho chce autor prací dosáhnout, rozhodující je výstižnost, jasnost a srozumitelnost – text je vhodné psát stručně a přesně s co nejkratším komentářem. Cíle výzkumu by měly obsahovat popis hlavního výzkumného problému, kterým se chceme zabývat.

4.1 Povinná struktura všech typů prací

4.1.1 Povinné úvodní formální údaje

Povinné úvodní formální údaje tvoří soubor stran obsahujících základní informaci, jejichž formální stránka je předepsaná/pevně stanovená a je třeba ji dodržet. Jedná se o titulní list, povinné prohlášení, poděkování (nepovinné), abstrakt a klíčová slova (česky a anglicky), a obsah. Vzor úvodních stran je součástí příloh tohoto manuálu.

³ Normostrana je standardizovaná strana textu o určitém počtu znaků. V českém prostředí jde o rozsah v délce 1800 znaků včetně mezer, což odpovídá třiceti řádkům o šedesáti znacích (přibližně 250 slovům běžného textu).

Abstrakt – Abstrakt (též souhrn či resumé) je stručný výtah závěrečné práce, který slouží především jako pomoc čtenáři rychle se zorientovat v dané práci. Abstrakt shrnuje všechny podstatné informace o obsahu práce a jeho struktura v podstatě kopíruje strukturu závěrečné práce. Abstrakt by měl vždy obsahovat následujících pět součástí: 1) východiska – uvedení do problému; 2) formulace cíle, případně výzkumných otázek či hypotéz; 3) popis použitých metod; 4) hlavní získané výsledky; 5) celkový závěr a doporučení. Ačkoliv je abstrakt umístěn hned na začátku práce, zpravidla je psán až jako úplně poslední.

Obsah – Z důvodu přehlednosti se do obsahu zařazují jen nadpisy dvou, maximálně tří úrovní. Nadpis obsahu je formátován shodně jako nadpisy kapitol, ovšem bez čísla kapitoly. Stránka, na které je obsah, je první číslovanou stránkou závěrečné práce.

4.1.2 Úvod

Smyslem úvodu je čtenáře šířeji seznámit s tématem závěrečné práce, představit problém, na který se zaměřuje, a zdůvodnit, proč je zpracování daného tématu žádoucí (z odborného, případně z osobního hlediska). Autor může také čtenáře provést vlastním mapováním problematiky – co již bylo o dané problematice napsáno, jak k ní odborníci přistupují, zda je problém řešený a řešitelný atd.

Pokud je zpracovávaná závěrečná práce součástí širšího výzkumu či výzkumu podpořeného grantem, autor v úvodu toto zaštitění zmíní a neopomene ani etické aspekty spojené s autorstvím (příp. s odměnou apod.). Stejně tak učiní v případě, pokud rozpracovává magisterskou práci svou předchozí bakalářskou práci.

Doporučený rozsah úvodu je 1 normostrana, maximálně 2 normostrany. Úvod je první číslovanou kapitolou závěrečné práce.

4.1.3 Teoretická část

Práci není nutno formálně členit na teoretickou a praktickou část, nicméně u prací všech typů postupuje autor od obecnějších a známějších informací ke konkrétnějším a novým. To spíše obecné a známé lze označit jako teoretickou část a to konkrétní a nové jako praktickou. Z hlediska rozsahu by měly být teoretická a praktická část vyvážené. Rozdělení textu závěrečné práce na části teoretickou a praktickou nepředstavuje alternativu k používání kapitol, ty jsou použity vždy a měly by tvořit logické celky vzhledem ke zkoumané problematice a použité metodologii.

V teoretické části autor vychází z dostupné literatury, která je relevantní k tématu práce. Logicky to předpokládá, že prvním krokem ještě před zahájením zpracování závěrečné práce je rešerše odborné literatury⁴. Autor vyhledá relevantní literaturu a na základě jejího nastudování a kritického posouzení zpracuje teoretickou část tak, aby bylo téma práce ve vhodné šíři a přiměřeně detailně popsáno, a aby byly prezentované informace logicky strukturované, aktuální a vyvážené. Z toho vyplývá, že těžiště literatury by mělo být v aktuálních časopiseckých zdrojích (článcích), sbornících a

⁴ Vyhledávání odborné literatury a její zpracování je téma, jehož rozsah jde nad rámec tohoto manuálu; je součástí odborné přípravy studentů v průběhu studia. Rešerši lze obecně popsat v těchto krocích: 1) zjištění rozsahu literatury pojednávající o vybraném tématu; 2) základní orientace v nalezených zdrojích, zjištění faktické dostupnosti a relevance jednotlivých zdrojů, eliminace málo relevantních zdrojů; 3) hloubkové prostudování relevantních zdrojů, kritické posouzení, dohledávání primárních zdrojů a další relevantní literatury.

monografiích; využití skript, učebnic či obecných encyklopedií lze doporučit pouze jako zdroj odkazů na původní práce. Z hlediska aktuálnosti a relevance nesmí autor opominout cizojazyčnou (zahraniční) literaturu, některá témata totiž nejsou dosud v češtině zpracována, někteří čeští autoři navíc mohou publikovat své práce pouze v zahraničí. Texty na internetu jako zdroje odborných informací je třeba podrobit obzvlášť přísnému přezkoumání relevance.

Teoretickou část je třeba logicky strukturovat do kapitol, které popisují zkoumanou problematiku z adekvátních úhlů pohledu a vzhledem k zaměření práce úplně (vyčerpávajícím způsobem, nicméně vždy v přiměřené hloubce). Obvyklý postup je od obecného ke konkrétnímu, přičemž nejprve je vhodné čtenáře seznámit s pojmy a koncepty, ze kterých autor vychází (např. definovat, co se v dané práci myslí tím kterým pojmem). Východiska práce a ukotvení základních konceptů by měly být podány způsobem, který je v rámci daného oboru obvyklý. Není třeba opakovat obecně známá fakta, naopak je vhodnější se co nejdříve zaměřit na informace, které přímo souvisí s cílem práce. Za nejvíce relevantní lze považovat informace ze zdrojů, které jsou odborné a aktuální, zpracovávají obdobné téma, využívají obdobné metodologické postupy, pocházejí z obdobného kulturního prostředí nebo zvolené téma šířeji zasazují do českého prostředí. V poslední kapitole teoretické části závěrečné práce by měla být zmíněna ta data, která jsou rozhodující pro stanovení cílů praktické části, v případě výzkumné práce výzkumných otázek či hypotéz.

4.1.4 Praktická část

Praktická část práce pojednává o konkrétních postupech a zjištěních, které autor učinil, aby dosáhl stanoveného cíle a naplnil tak smysl závěrečné práce. V praktické části je nejprve stanoven cíl (a to i v případě teoretických či kasuistických prací), následně je teoreticky popsán a zdůvodněn zvolený postup (metodologický či klinický), následuje popis jeho reálného průběhu, a nakonec jsou prezentována získaná data a z nich vyplývající zjištění. Stanovený cíl by měl být v této části zároveň naplněn.

V praktické části by měly být rozebrány také etické otázky, které se týkají kontaktu autora či osob podílejících se na realizaci práce s účastníky výzkumné či klinické práce.

Součástí praktické části by měl být také popis personálního zabezpečení (kdo všechno a jakým způsobem se na práci podílel), časového harmonogramu (kdy a v jakých fázích práce vznikala), a technického zázemí (co všechno pro sběr a zpracování dat, např. dotazníky, hardware, software apod. bylo využito, kdo to poskytl, případně jaké byly vynaloženy náklady).

Struktura praktické části se liší dle jednotlivých typů prací, viz následující samostatné kapitoly 7.2, 7.3 a 7.4.

4.1.5 Diskuze

Diskuze je stěžejní kapitola, v níž autor prokazuje schopnost kritického myšlení, vzhled do problematiky i chápání širších souvislostí vlastní odborné práce. Diskuze se obecně zaměřuje na tři oblasti: 1) metodologické otázky, 2) interpretace vlastních výsledků a jejich srovnání s výsledky obdobných prací, a 3) implikace výsledků pro praxi či další výzkumnou práci.

Diskuze metodologických problémů obvykle zahrnuje odpovědi na otázky: Proč vyšlo to, co vyšlo? Jakým způsobem mohlo dojít ke zkreslení výsledků? Dalo se zkreslení případně zabránit? Pokud ne,

proč? Co by vyšlo, kdyby byly použity odlišné metodologické postupy? apod. Zejména v této části se od autora očekává přiměřená sebekritičnost.

Diskuze výsledků se zabývá jednak jejich interpretací (Jaký význam mohou vlastní zjištění autora mít a proč si to myslí?), a jednak srovnáním s výsledky obdobných prací (Liší se dosažená zjištění od výsledků popsaných v literatuře? V čem výsledky vzájemně korespondují, v čem se případně rozcházejí a proč tomu tak je?). Lze zde uvést různé způsoby či významy, jimiž nebo v jejichž rámci mohou být získané poznatky interpretovány, a podrobněji diskutovat svá tvrzení a argumenty pro ně. Diskuze slouží jako prostor pro srovnání teoretické a praktické části (poznatků z literatury a z vlastního sběru dat), pro hledání souvislostí mezi tím, co se autor v průběhu tvorby závěrečné práce dozvěděl, a tím, co bylo o studovaném jevu známo předtím, i jako prostor pro deklaraci případné změny vlastního názoru autora na daný jev. Kvalitní diskuze organicky propojuje teoretickou a praktickou část závěrečné práce tím, že dává vlastní výsledky do souvislosti s teoretickými poznatky.

V poslední části diskuze se autor zamýšlí nad praktickými implikacemi poznatků – možnostmi jejich využití v praxi (V čem jsou výsledky zajímavé či přínosné?) a doporučeními pro další výzkum zpracovávaného tématu (Jak a kam by se měl ubírat další výzkum daného fenoménu a proč? V čem je případné pokračování v dalším výzkumu slibné?).

4.1.6 Závěry

V závěrech se uvádí přehled nejdůležitějších výsledků se zdůrazněním toho, co práce přinesla nového, co z jejích výsledků vyplývá. Autor už tedy nepopisuje ani metody, ani nediskutuje. Stručně uvede, co bylo zjištěno, co z toho vyplývá, případně s jakou průkazností se výsledek potvrdil. Vhodné je rovněž uvést to, co se nepotvrdilo či co zůstalo sporné nebo otevřené, a zda byl cíl práce naplněn.

Části diskuse a závěry mohou být spojeny do jedné (např. Diskuse a závěry).

4.1.7 Použitá literatura a citace

U všech informací, které se objeví v závěrečné práci, a autor je nevymyslel sám, je třeba uvést jejich zdroj. V této souvislosti se používá pojem citace (bibliografická citace), což je souhrn údajů o citované publikaci či jejích částech umožňující její přesnou identifikaci. Termínem odkaz na citaci se označuje odvolání v textu na citaci uvedenou v seznamu použité literatury. Seznam použité literatury je poslední povinnou kapitolou závěrečné práce a jsou v něm uvedeny všechny použité zdroje.

V celé práci je třeba zachovat jednotné citační normy. Ty určují jednak podobu samotných citací, tak způsob, jakým se na ně v textu odkazuje. Pro závěrečné práce studentů na 1. LF UK byla všemi guaranty schválena norma APA,⁵ která nabízí velmi propracovaný a přehledný systém.

Kromě formálních náležitostí citace jde také o její věcnou správnost, tedy o vhodnost vzhledem k tématu a dostatečnou odbornost (viz také kapitolu 7.1.3 *Teoretická část*).

4.1.8 Přílohy

⁵ Citační styl Americké psychologické asociace, dostupný na <http://www.apastyle.org/>, v češtině lze doporučit online skriptu Masarykovy univerzity Metodika tvorby bibliografických citací na http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/prif/ps11/metodika/web/ebook_citace_2011.html#APA.zasady_tvorby

Přílohy jsou nepovinnou součástí závěrečné práce, jejich strany se nezapočítávají do celkového rozsahu práce.

Pokud jsou v práci použity tabulky nebo grafy, měly by se objevit v textu práce, kde je k nim přímo odkazováno, případně mohou být umístěny v příloze, zejm. pokud jsou rozsáhlejší či je jejich množství větší. V přílohách práce by měl být také uveden seznam všech případně použitých tabulek a grafů včetně uvedení čísla stránky, kde je může čtenář nalézt.

Do přílohy lze rovněž umístit použité dotazníky, struktury interview, jež byly s účastníky výzkumu provedeny, případně další dokumenty, jež se přímo vztahují k závěrečné práci.

4.2 Výzkumné práce

Teoretická část závěrečné práce výzkumného typu představuje zevrubné uvedení do problému a měla by směřovat k formulaci výzkumného cíle a návrhu designu vlastního výzkumu, který bude následně popsán v praktické části. Autor by se tedy v teoretické části měl zabývat nejen popisem výsledků, ale i použitých metod obdobných již realizovaných studií, aby se v návrhu vlastního výzkumu vyvaroval opakování již dříve popsaných chyb či zkoumání již zjištěného.

Praktická část má pak standardní strukturu vědeckého textu:

1. **Stanovení cíle** – stručná a jasná formulace čeho nejdůležitějšího má být dosaženo.
2. **Formulace výzkumných otázek, hypotéz** – výzkumné otázky (typicky pro kvalitativní výzkum) nebo hypotézy (typicky pro kvantitativní výzkum) přesně a konkrétně vymezují oblast zájmu výzkumníka na úrovni jevů či proměnných.
3. **Design výzkumu** – obecný metodologický rámeček – stručná, jasná, krátká a výstižná charakteristika hlavní myšlenky výzkumu; popis a zdůvodnění zvoleného typu či kombinace více typů výzkumů, včetně uvedení zdrojů či teoretických východisek, na kterých autor staví.
4. **Metody tvorby dat** – popis a zdůvodnění plánovaných metod získávání dat (např. dotazník, test, rozhovor, pozorování atd.), včetně uvedení jejich zdrojů či postupů tvorby těchto nástrojů.
5. **Výzkumný soubor** – popis a zdůvodnění výběru účastníků výzkumu, definice základního a výběrového souboru (populace a vzorku), kritéria výběru, rozsah souboru, nominační technika (např. náhodný stratifikovaný výběr, metoda sběhové koule, totální výběr atd.); v případě zapojení lidských subjektů popis ošetření etických otázek ve vztahu k účastníkům výzkumu.
6. **Metody analýzy dat** – popis a zdůvodnění konkrétních plánovaných metod analýzy dat, kvantitativních (statistických) a/nebo kvalitativních.
7. **Předpokládané výstupy** – nastínění podoby výsledků (forma jejich prezentace v rámci závěrečné práce) a dalších výstupů (např. zpracování krátké verze výsledků a závěrů pro poskytnutí zpětné vazby účastníkům výzkumu).
8. **Praktický průběh realizace** – časový harmonogram výzkumu, personální zajištění, technické zázemí, etické aspekty.
9. **Výsledky** – popis výzkumného souboru a prezentace výsledků analýzy dat včetně jejich interpretace ve vztahu k formulovaným výzkumným otázkám a hypotézám; lze využít tabulek a grafů, nebo přímých citací získaných dat k podpoře vlastních tvrzení.

Základním smyslem popisu použitých metod je provést čtenáře krok za krokem výzkumným procesem tak, aby nejen detailně porozuměl důvodům, které autora vedly k realizaci výzkumu zvoleným způsobem, ale aby byl zároveň schopen v případě potřeby výzkum replikovat (přesně zopakovat), protože pouze přesný a vyčerpávající popis umožňuje identifikovat možná zkreslení a tedy zaujmout kritické stanovisko. Důraz na požadavek na opravdu detailní popis je kladen zejména při použití méně známých přístupů a metod.

Jednotlivé kroky ve výše uvedené struktuře pro lepší představu odpovídají následujícím otázkám: Co chceme zkoumat? Co přesně chceme zjistit? Jak toho dosáhneme? Co budeme muset získat a jakým způsobem? Od koho nebo odkud to získáme? Co s tím potom budeme muset udělat? Co nám asi vyjde a co s tím uděláme? Jak jsme to konkrétně provedli? Co nám vyšlo?

Členění kapitol praktické části nemusí odpovídat přímo výše uvedené struktuře. Cíle, design a výzkumné otázky lze spojit do jedné podkapitoly, stejně tak použité metody tvorby a analýzy dat spolu s popisem výběru účastníků výzkumu, naopak výsledky lze rozdělit do více podkapitol podle jednotlivých výzkumných otázek či logických okruhů.

5 Formální náležitosti

5.1 Jazyk

Jazyk práce je zásadně čeština pro závazné úvodní stránky. V případě opodstatněné žádosti studenta je možné další text práce dodat ve slovenštině nebo v angličtině. Při psaní je třeba se vyvarovat pravopisných a gramatických chyb.⁶ Obsah práce má odpovídat nárokům kladeným na odborný, resp. vědecký text; styl musí být odborný, naprosto věcný, stručný a používající přesně definované pojmy. Závěrečnou práci, stejně jako jiný odborný text, je v podstatě možné psát ve třech osobách:

- a) on – 3. osoba jednotného čísla („autor požádal o spolupráci...“),
- b) my – 1. osoba množného čísla, tzv. autorský plurál („požádali jsme o spolupráci...“) či
- c) já – 1. osoba jednotného čísla, tzv. autorský singulár („požádal jsem o spolupráci...“).

Používání zvoleného stylu je třeba dodržet napříč celým textem práce a není přípustné osoby kombinovat.

5.2 Rozsah

Povinný rozsah bakalářské práce je 30-50 normostran (tj. 54 – 90 tisíc znaků, včetně mezer), diplomové práce potom 50-100 normostran (tj. 90 - 180 tisíc znaků, včetně mezer). Titulní strana, abstrakt, seznam použité literatury a přílohy se do rozsahu textu závěrečné práce **nezapočítávají**.

Rozsah abstraktu - v každém z jazyků by měl být v rozsahu max. 1 normostrany (tj. 1800 znaků, včetně mezer). Klíčových slov by mělo být uvedeno 3-5, přičemž ustálené slovní spojení - např. drogová politika - se považuje za 1 klíčové slovo.

5.3 Typografická úprava

Při psaní je třeba dodržovat základní typografická pravidla, která určují, jak má vypadat tištěný text, aby vypadal dobře a dobře se četl. Předpokládá se, že autor zpracuje závěrečnou práci v textovém editoru. Úpravu písemností zpracovaných textovými editory podrobně určuje ČSN 01 6910, následující pravidla jsou doplněním obecně platné normy a jsou pro zpracování závěrečných prací závazná.

- a. **Formát a okraje stránky** – Formát listu závěrečné práce je A4 (210 × 297mm). Při nastavení okrajů stránky je nutné počítat s vazbou, proto se liší velikost okraje vpravo a vlevo. Lze doporučit následující nastavení: nahoře a dole 2,5 cm, vlevo 3,5 cm, vpravo 2 cm.
- b. **Velikost písma** – Velikost písma základního textu by měla být 11-13 bodů, řádkování 1,15-1,25. V odůvodněných případech lze části textu psát tzv. petitem.

Pro ukázky, konkrétní příklady, delší citace či komentáře, které rozvádějí či obohacují základní text, ale nepředstavují jeho zásadní část, lze použít o jeden až dva body menší písmo a zároveň těsnější řádkování. Výhodou tohoto grafického prvku je úspora místa za současného zachování přehlednosti a návaznosti textu.

⁶ Pravidla českého pravopisu <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

- c. **Druh písma** – Není přípustné používat v jednom dokumentu více než dva druhy písma (fonty). Písma použitá v dokumentu by spolu měla ladit. Lze využít například osvědčenou kombinaci patkového písma *Times New Roman* pro text a bezpatkového (sanserif) fontu *Arial* pro nadpisy kapitol a oddílů článku a pro popisky grafů, schémat a obrázků; případně stále častěji používanou kombinaci fontů *Calibri* a *Cambria*.
- d. **Odstavce** – Jednotlivé odstavce je vhodné opticky oddělovat, čímž se usnadňuje vnímání textu. K tomuto účelu slouží odsazení prvního řádku odstavce (1,25 cm) a nastavení vhodné mezery za koncem odstavce (6, 10 nebo 12 bodů). Neoddělujte odstavce volnou řádkou a nezvýrazňujte jeho začátek pomocí klávesy <tabulátor>. Ukončení odstavce (nikoli řádky) se provádí klávesou <ENTER> za posledním znakem odstavce. Nikde jinde v textu tuto klávesu nepoužívejte.
- e. **Zarovnání textu** – Základní text by měl být zarovnán doleva, případně do bloku.
- f. **Nadpisy** – Nadpisy kapitol a podkapitol by měly být číslovány v hierarchické struktuře, doporučuje se využít funkce stylů v textovém editoru, které následně usnadňují vytváření seznamů včetně obsahu. Počet úrovní nadpisů by neměl přesáhnout tři. Pro nadpisy je doporučeno zvolit odlišné velikosti písma, rozdíl ve velikosti nadpisů mezi jednotlivými úrovněmi by měl být dva body. Např. při velikosti běžného textu 12 bodů by první vyšší úroveň nadpisu měla velikost 14 bodů a druhá vyšší úroveň by měla velikost 16 bodů. V nadpisech lze využít písmo **tučné**, *kurzívu* i KAPITÁLKY. Každá kapitola první úrovně začíná na nové stránce. Všechny nadpisy je třeba zarovnat doleva.
- g. **Očíslování (paginace) stránek** – Stránky závěrečné práce musí být očíslovány, a to od kapitoly úvod až po seznam použité literatury. Ruční číslování lze považovat za hrubou chybu. Všechny moderní textové editory umí očíslovat stránky automaticky, většinou pomocí funkcí pro úpravu záhlaví a zápatí.
- h. **Zvýrazňování textu** – Zvýrazňování částí textu lze provádět *kurzívou* (*italics* – ubíhající písmo), přípustné, ačkoli nepříliš vhodné je případné zvýrazňování textu **tučným písmem** (bold). Naprosto nevhodné je prostrkávání m e z e r a m i, podtrhávání a speciální počítačové efekty (blikající text žádná tiskárna nevytiskne).
- i. **Tabulky a grafy** – V případě prezentování kvantitativních údajů či pro zpřehlednění kvalitativních je doporučeno využívat tabulky a grafy (obrázky). Styl všech tabulek a grafů by měl být napříč celou závěrečnou prací jednotný (popisky, zkratky, velikost písma, barevné provedení apod.). Tabulky a grafy jsou číslovány a opatřeny názvem, který je vždy nad tabulkou či grafem, číslování lze doporučit vzestupné. Tabulky a grafy mohou být umístěny přímo v textu práce (mezi odstavci), vždy ale až za místem, kde je na ně v textu odkazováno, anebo v přílohách práce, pokud první variantu jejich rozsah či počet neumožňuje. Text v tabulkách lze zarovnat vlevo či na střed, velikost písma může být menší než u základního textu, ale vždy je třeba zachovat čitelnost (min. přípustná velikost písma je 8 bodů).
- j. **Poznámkový aparát** – V případě potřeby doplnit informace s textem nepřímo související či vysvětlující lze využít poznámek pod čarou. V základním textu a v textu pod čarou se využívá

identifikační číslo poznámky ve formě horního indexu a každá další poznámka má nové číslo. Celkové množství poznámek pod čarou by nemělo přesáhnout ¼ stránky.

Mezi nejčastější chyby v typografické úpravě, které zhoršují či téměř znemožňují čitelnost textu, protože ho činí nepřehledným, patří nadbytečné mezery (jednotlivá slova se oddělují vždy nejvýše jednou mezerou, pro odstranění nadbytečných mezer lze využít funkci automatických oprav či nahrazení v textovém editoru), nevhodné dělení slov (automatické dělení slov nebývá vždy dostatečně spolehlivé, zvláště u odborných textů, lze doporučit jeho vypnutí, nepřípustné je dělení slov v nadpisech), rozdělení čísel či zkratk na dva řádky, mezery před interpunkčními znaménky, chybné používání uvozovek a závorek, chybné používání znaků pro procenta (dvacetiprocentní vypadá takto: 20%, dvacet procent takto: 20 %).

Ze stylistického hlediska může být na obtíž např. nevhodná délka vět (pouze holé věty nepodávají dostatek informací a působí primitivním dojmem, naopak tři a víceřádková souvětí jsou nesrozumitelná, vhodné je střídat kratší a delší věty v přirozeném rytmu, který se dobře čte), příliš dlouhé odstavce (odstavec by měl obsahovat pouze jednu ucelenou myšlenku či téma, a jeho rozsah by v žádném případě neměl být větší než ½ stránky), nadbytečná slova (tedy, jako, dokonce...) nebo nesmyslná slovní spojení (premiér vlády, přibližně identický, částečně přesný apod.).

5.4 Formát odevzdání – vazba a elektronická podoba

Jednotlivé stránky textu (kvalifikační práce může být vytištěna jednostranně nebo oboustranně) i příloh musí tvořit jeden nedílný celek identický ve všech exemplářích.

Technická úprava závěrečné práce (vazba) může být provedena jakoukoliv technikou a lze ji přizpůsobit dostupným technikám (knihařská vazba, kroužková vazba, termovazba). Předpokládá se příprava textu pomocí počítačového editoru a zhotovení potřebného počtu výtisků na papíru, jakož i alespoň jednoho exempláře v elektronické podobě na CDROM.

Jeden exemplář musí být svázan v tuhých deskách pro archivní uložení do knihovny.

6 Etika

Autoři závěrečných prací se jako studenti podílejí na vědecké (výzkumné a klinické) práci, pro kterou platí obecné etické principy a zásady, které jsou formulovány v několika klíčových dokumentech. Kromě platných zákonů⁷ a mezinárodních úmluv⁸ se jedná zejména o etický kodex Práva pacientů (MZ, 1992) a Etický rámec výzkumu (MŠMT, 2005a). Etická pravidla mohou být upravena také specifickými etickými kodexy jednotlivých oborů, ať už na úrovni mezinárodní či národní (odborné společnosti), nebo fakultní (etický kodex studenta daného oboru)⁹.

Z hlediska závěrečných prací lze rozlišit tři oblasti, kterých se etická pravidla mohou týkat:

1. **etika ve vztahu k pacientům, účastníkům výzkumu** – zachovávat úctu, respektovat dobrovolnost, neohrožit, neublížit, zachovat anonymitu a právo na soukromí, informovat o účelu a průběhu spolupráce;
2. **etika ve vztahu k účelu výzkumu** – deklarovat, že nedochází ke střetu zájmů; popsat financování, grantové zapojení; nefabulovat a nepodvádět;
3. **publikační etika** – nekrást duševní vlastnictví, deklarovat, že se nejedná o plagiát v čestném prohlášení na začátku práce. Veškeré informace, které autor nevymyslel sám, musí být citovány dle platných norem.

Zejména závěrečná práce kasuistického typu musí dodržovat anonymitu pacientů/klientů a ochranu osobních údajů, tak, aby osoby nemohly být identifikovány.

V případě, že pro zpracování své závěrečné práce budete realizovat výzkum za účasti lidských nebo zvířecích subjektů, musí se studie řídit etickými normami shodnými s běžnými studii (např. informovaný souhlas, ochrana osobních a citlivých údajů atd.). Způsob ošetření etických aspektů a úskalí konkrétní bakalářské a diplomové práce musí být dostatečně popsáno a zodpovídá za něj student, pod odborným vedením a kontrolou vedoucího práce.

Zásady obecné etiky vědecké práce, které jsou společné pro vědecko-výzkumná pracoviště všech oborů AV ČR, lze shrnout do těchto bodů (MŠMT, 2005b):

- poskytování pravdivých informací při podávání žádostí o podporu výzkumných záměrů a projektů,
- nezaujaté nakládání s výsledky studia literatury, pozorování nebo pokusů,
- uvedení zdroje při přejímání výsledků jiných,
- uvážlivost při poskytování informací širší veřejnosti o přínosech výzkumných výsledků,
- respektování autorství a spoluautorství při zveřejňování výsledků výzkumu,
- dodržování stanovených pravidel při nakládání s důvěrnými údaji,

⁷ Např. Zákon o ochraně osobních údajů (č. 101/2000 Sb.).

⁸ Např. Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicíně. V ČR platná od 1. října 2001 (č. 96/2001 Sb. mezinárodních smluv).

⁹ Např. Etický kodex studenta bakalářského oboru ergoterapie na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze

- respektování copyrightu při reprodukování publikovaných výsledků a textů, jakož i při používání softwaru.

7 Praktické tipy pro psaní

Pro mnoho lidí je proces psaní obtížný. Existuje mnoho překážek, jež vám mohou bránit vůbec začít nebo najít dostatek času, kdy byste mohli v klidu a v plné koncentraci psát vaši práci. Pro zahájení produktivního psaní platí především pravidlo „co můžeš udělat dnes, neodkládej na zítřek“. Důležitou roli hraje motivace, uvědomte si „proč“ vůbec chcete na úkolu pracovat a převezměte vlastní zodpovědnost za své chování. Jste to vy, kdo má prokázat své schopnosti a dokončit vysokou školu napsáním a odevzdáním závěrečné práce, je to váš život.

Zde jsou ještě některé další tipy:

- Stanovte si priority, a to jak ty dlouhodobé (dokončení práce), tak i ty krátkodobé (nejdůležitější úkol dne).
- Pokud chcete odevzdat kvalitní práci, vyhradte si na ni dost času.
- Práci si rozdělte na menší úseky - např. kapitoly či části, napište si podrobnou osnovu a tu pak jako kostru obalujte „masem“ textu.
- Rozdělte si čas na stejné časové úseky a ty pak přesně naplánujte. Ve stanoveném čase zasedněte k plánované práci. Dělejte to pravidelně. V případě, že nestíháte dokončit plánovanou část, nebourejte svůj plán, ale pokračujte další částí dle plánu, později se k rozpracovanému vrátíte.
- Nebuďte perfekcionisty. Není nutné mít napoprvé výsledek dokonalý, důležité je napsat alespoň něco – textové editory umožňují mazání a vkládání textu, přesouvání celých odstavců či kapitol, později se můžete k rozpracovaným částem vrátit a dopilovat je.
- Identifikujte rušivé vlivy a zbavte se jich (televize, kuchyně, internet...).
- Učte se zvládat externí rušivé vlivy a upřednostňovat psaní (pokud možno pravidelně).
- Nebojte se při psaní využít své spontaneity a kreativity.
- Vyhradte si určitý čas i na regeneraci, pokud nebudete odpočatí, vaše výkonnost nebude ideální.
- Učte se rozpoznávat a kontrolovat své negativní myšlenky a pochybnosti o sobě.
- Nebojte se požádat o pomoc nebo radu vedoucího, spolužáka, kamaráda nebo odborníka.
- Před odevzdáním požádejte někoho nezávislého (kamarád, přítel, rodič) i mimo obor, zda Vaše myšlenky dané do vět (odstavce) dávají při čtení pro druhého smysl.

8 Použitá literatura

Miovský, M. (2006). Kvalitativní přístup a metody v psychologické výzkumu. Praha: Grada Publishing.

MZ (1992). Etický kodex Práva pacientů. Ministerstvo zdravotnictví České republiky, Centrální etická komise. Retrieved February 25, 2013, from <http://www.mpsv.cz/cs/840>

MŠMT (2005a). Etický rámec výzkumu. Příloha Usnesení vlády ČR ze dne 17. srpna 2005 č. 1005. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Retrieved February 25, 2013, from <http://aplikace.msmt.cz/pdf/ATIIIVlastnimaterial.pdf>

MŠMT (2005b). Etika v resortních koncepcích výzkumu a vývoje a v důležitých mezinárodních dokumentech. Příloha Usnesení vlády ČR ze dne 17. srpna 2005 č. 1005. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Retrieved February 25, 2013, from <http://aplikace.msmt.cz/PDF/ATIVPriloha.pdf>

Olecká, I., & Ivanová, K. (2010). Případová studie jako výzkumná metoda ve vědách o člověku. EMI, 2, 19-24.

Vyzula, R., & Nováková, P. (2012). Kasuistiky mezi Medicínou založenou na důkazech a Personalizovanou medicínou. Retrieved February 25, 2013, from <http://www.mojemedicina.cz/knihovna-kazuistik/knihovna-kazuistik-1/>

9 Přílohy

9.1 Vzor úvodních stran závěrečné práce

Dle Opatření děkana č. 10/2010 ze dne 15. září 2010 ve znění pozdějších dodatků

Univerzita Karlova v Praze

1. lékařská fakulta

Studijní program:

Studijní obor:

Titul. Jméno Příjmení (Autor)

Název závěrečné práce (v ČJ)

Podnázev závěrečné práce (v ČJ)

Title (v AJ)

Subtitle (v AJ)

Typ závěrečné práce

(Bakalářská – Diplomová)

Vedoucí závěrečné práce:

Konzultant (byl-li):

Praha, RRRR

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval/a samostatně a že jsem řádně uvedl/a a citoval/a všechny použité prameny a literaturu. Současně prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu

Souhlasím/Nesouhlasím* s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi systému meziuniverzitního projektu Theses.cz za účelem soustavné kontroly podobnosti kvalifikačních prací.

V Praze, DD.MM.RRRR

Jméno – Příjmení (hůlkovým písmem)

Podpis

*Nehodící se vypusťte

Identifikační záznam:¹⁰

PŘÍJMENÍ, Jméno. *Název práce. [Překlad názvu práce do angličtiny]*. Místo vydání, rok vydání. Počet stran, počet příloh. Typ závěrečné práce. Univerzita Karlova v Praze, 1. lékařská fakulta, Klinika / Ústav 1. LF UK 2008. Vedoucí závěrečné práce.

Příklad:

ZKUSIL, Pepa. *Meditace a učení. [Meditation and Learning]*. Praha, 2009. 66 s., 6 příl. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova v Praze, 1. lékařská fakulta, Klinika rehabilitačního lékařství. Vedoucí práce Nedal, Kazimír.

Abstrakt (teze):¹¹ (v ČJ a AJ)

Na samostatné stránce vč. klíčových slov. Minimální rozsah je 900 znaků, maximální 1800 znaků, včetně mezer.

Klíčová slova:¹² (v ČJ a AJ)

¹⁰ Pro tvorbu identifikačního záznamu se řiďte normami ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2, je možné použít projekt studentů Masarykovy univerzity www.citace.com.

¹¹ Pro disertační práce se abstrakt zpracovává samostatně.

¹² Uveďte 5 klíčových slov, víceslovné pojmy se považují za jedno klíčové slovo.

9.2 Souhlas se zveřejněním závěrečné práce v ÚVI

Univerzita Karlova v Praze

1. lékařská fakulta

Studijní program: **např. Specializace ve zdravotnictví**

Studijní obor: **např. Adiktologie**

ID studijního oboru: **např. B5345 pro prezenční a kombinovanou formu bakalářského**

N5345 pro navazující magisterské

(označit, o jakou ID se jedná)

Titul. Jméno, Příjmení

Název závěrečné práce

Podnázev závěrečné práce

Typ závěrečné práce

Bakalářská – Magisterská (vybrat, o jaký druh práce se jedná)

Vedoucí závěrečné práce

Datum práce

Praha, DD.MM.RRRR

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval/a samostatně a že jsem uvedl/a všechny použité informační zdroje.

V Praze, DD.MM.RRRR

Podpis

Identifikační záznam:

JMÉNO, Příjmení. *Název práce. [Překlad názvu práce do angličtiny]*. Praha, 2008. 120 s., 36 příl., 3 tabulky, 20 obr.. Typ závěrečné práce. Univerzita Karlova v Praze, 1. lékařská fakulta, Klinika / Ústav 1. LF UK 2008. Vedoucí závěrečné práce.

Pozn.: Pro tvorbu identifikačního záznamu využijte nástroj pro tvorbu citací <http://www.citace.com>

Abstrakt:

Klíčová slova:

9.3 Stručné pokyny pro citace dle manuálu APA